

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності
8.03050401 "Економіка підприємства"
денної форми навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 1 від 25.08.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач О. П. Полтініна

Робоча програма навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства" для студентів спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства" денної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. О. П. Полтініна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 41 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства" денної форми навчання.

Вступ

Актуальні проблеми функціонування вітчизняних підприємств обумовлюють необхідність пошуку дієвих інструментів управління ними. Одним із базових напрямів загального процесу вдосконалення діяльності та розвитку вітчизняних за зарубіжних підприємств сьогодні є управління їх вартістю, оскільки саме збільшення ринкової вартості підприємства являє пріоритетну мету власників. Вартісно-орієнтоване управління базується на класичних підходах оцінки вартості бізнесу та сучасних інструментах максимізації ринкової вартості підприємства. Актуальність управління вартістю підприємства зростає через посилення конкурентної боротьби організацій за капітал інвесторів та акціонерів. Окрім того, необхідність управління вартістю підприємства продиктована сучасними вимогами до ведення бізнесу, які висуваються до топ-менеджерів підприємств. У цьому контексті особливої ваги набуває концепція в рамках нової управлінської парадигми, яка отримала назву вартісно-орієнтоване управління – VBM (*Value Based Management*), яке дозволяє фінансовим менеджерам здійснювати планування, моніторинг та управління діяльністю підприємств, забезпечуючи підвищення акціонерної вартості.

Проблеми оцінювання та управління вартістю підприємства знайшли відображення в роботах вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких: А. А. Аскарров, І. А. Астраханцева, Т. А. Афанасьєва, Н. В. Васюк, В. О. Вишневський, В. Є. Єсіпов, Т. Коллер, Т. Коупленд, О. Г. Мендрул, Дж. Мурин, Ж. К. Нестеренко, М. Скотт, М. В. Стецько, О. О. Терещенко, К. Уолш.

У межах вивчення навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства" у студентів формується перелік компетентностей, які дозволять у подальшій практичній діяльності здійснювати вибір оптимального підходу до оцінювання ринкової вартості підприємства, проводити безпосереднє оцінювання ринкової вартості підприємства, а також формувати комплексний перелік заходів, спрямованих на підвищення ринкової вартості підприємства.

Навчальна дисципліна "Управління вартістю підприємства" є варіативною навчальною дисципліною та вивчається студентами освітнього ступеня "магістр", спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства".

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Варіативна
Змістових модулів – 2	Спеціальність 8.03050401 - "Економіка підприємства"	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 150		1-М
		Семестр
		1-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,3; самостійної роботи студента – 6,6	Освітній ступінь: магістр	12 год
		Практичні, семінарські
		28 год
		Самостійна робота
		110 год
		Вид контролю
		екзамен

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 36 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування компетентностей з управління вартістю підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння основних принципів обґрунтованого вибору оптимального методичного підходу до оцінювання ринкової вартості підприємства;
оволодіння навичками самостійного здійснення аналізу, ідентифікації та оцінювання чинників, що впливають на ринкову вартість підприємства;

оволодіння навичками розроблення комплексу заходів із управління вартістю підприємства з використанням сучасних фінансових інструментів, зокрема, враховуючи позиціонування підприємства на фондовому ринку.

"Управління вартістю підприємства" – навчальна дисципліна, що вивчає підходи до формування ефективних заходів максимізації ринкової вартості підприємства на основі визначення основних складових вартісного аналізу та вартісноорієнтованого управління.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічні процеси та події, що впливають на ринкову вартість підприємства.

Предметом навчальної дисципліни є перелік заходів щодо управління вартістю підприємства.

Для опанування дисципліною студентам необхідно мати сформовані знання та вміння, здобуті під час вивчення фундаментальних дисциплін: статистика, макроекономіка, мікроекономіка, фінанси, гроші і кредит.

Інформаційне наповнення означених дисциплін є підґрунтям комплексного розуміння сутності процесу управління вартістю підприємства та визначення чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, що на нього впливають.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять сформовано відповідно до кредитно-трансфертної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

концептуальні основи оцінювання вартості підприємства за національними та міжнародними стандартами;

особливості нормативно-правового регулювання оціночної діяльності в Україні;

принципи, методичні підходи та методи оцінювання вартості підприємства;

специфічні чинники, що впливають на управління вартістю підприємства;

методичні прийоми планування, організації та контролю процесу управління вартістю підприємства;

уміти:

формуванати інформаційну базу для проведення оцінки ринкової вартості підприємства;

враховувати чинники зовнішнього та внутрішнього середовища при розробці системи заходів для управління вартістю підприємства;

застосовувати методичні підходи до визначення вартості підприємства, зокрема: дохідний, порівняльний та майновий;

прогнозувати фінансову звітність підприємства як основу для визначення його ринкової вартості;

враховувати чинники зовнішнього середовища, макроекономічні процеси під час визначення та прогнозування ринкової вартості підприємства;

розробляти конкретні рекомендації щодо підвищення ринкової вартості підприємства;

володіти:

методами та підходами до визначення вартості окремих елементів майнового комплексу підприємства та цілого бізнесу;

методичними підходами до визначення та врахування ризиків під час управління вартістю бізнесу;

світовим досвідом управління матеріальними та нематеріальними активами з метою максимізації ринкової вартості підприємства.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства"

Код професійної компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
УВП * 1	Обирати оптимальний методичний підхід до оцінювання ринкової вартості підприємства	Здатність до практичного застосування міжнародних та вітчизняних стандартів оцінки
		Систематизувати переваги та недоліки існуючих підходів та методів оцінювання вартості підприємства

Закінчення табл. 2.1

1	2	3
		Застосовувати кожен із методів оцінювання вартості підприємства на практиці
		Порівнювати результати оцінювання ринкової вартості підприємства, отримані із застосуванням різних методів
УВП 2	Розробляти ефективні заходи із управління вартістю активів та капіталу підприємства	<p data-bbox="775 533 1436 678">Визначати вплив ринкової вартості цінних паперів підприємства на його вартісне оцінювання</p> <p data-bbox="775 678 1436 824">Здійснювати вибір оптимальної структури капіталу, який забезпечить максимізацію ринкової вартості підприємства</p> <p data-bbox="775 824 1436 1014">Формувати критерії для оцінювання результативності управління активами та капіталом в системі вартісно-орієнтованого управління підприємством</p> <p data-bbox="775 1014 1436 1205">Розробляти комплекс заходів із управління вартістю підприємства на основі раціоналізації структури капіталу та використання активів</p>
УВП 3	Здійснювати прийняття управлінських рішень щодо максимізації ринкової вартості підприємства, з урахуванням чинників зовнішнього та внутрішнього середовища	<p data-bbox="775 1205 1436 1350">Діагностувати чинники зовнішнього середовища, що впливають на ринкову вартість підприємства</p> <p data-bbox="775 1350 1436 1529">Прогнозувати ринкову вартість підприємства за умови оптимістичного та песимістичного сценаріїв розвитку економіки держави</p> <p data-bbox="775 1529 1436 1673">Розробляти заходи із нейтралізації негативного впливу зовнішнього середовища на ринкову вартість підприємства</p>

* УВП – управління вартістю підприємства.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління підприємством

Тема 1. Предмет та зміст управління вартістю підприємства

1.1. Економічний зміст вартості.

1.2. Сутність вартісно-орієнтованого управління підприємством.

1.3. Значення управління вартістю у системі менеджменту підприємства.

Тема 2. Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства

2.1. Міжнародні стандарти оцінної діяльності.

2.2. Національні стандарти оцінної діяльності.

2.3. Сучасне інформаційне забезпечення оцінної діяльності .

Тема 3. Підходи до оцінювання вартості підприємства

3.1. Дохідний підхід до оцінювання вартості підприємства.

3.2. Витратний підхід до оцінювання вартості підприємства.

3.3. Порівняльний підхід до оцінювання вартості підприємства.

Змістовий модуль 2

Внутрішньогосподарська організація управління вартістю підприємства

Тема 4. Позиціонування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю

4.1. Форми та види фінансових інструментів.

4.2. Чинники, що впливають на зростання ринкової вартості цінних паперів підприємства.

4.3. Джерела інформації про фондову активність підприємства.

4.4. Визначення напрямів управління вартістю підприємства шляхом активізації його діяльності на фондовому ринку.

Тема 5. Раціоналізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства

5.1. Критеріальний вибір оптимальної структури капіталу підприємства.

5.2. *Визначення впливу вартості капіталу на ринкову вартість підприємства.*

Тема 6. Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та управління вартістю підприємства

6.1. *Визначення основних показників ефективності інвестиційної діяльності підприємства.*

6.2. *Узгодження процесу управління інвестиційною діяльністю та вартістю підприємства.*

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. **Навчальний модуль** – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекційні	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління підприємством				
<i>Тема 1. Предмет та зміст управління вартістю підприємства</i>	24	2	4	16
<i>Тема 2. Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства</i>	26	2	6	6

1	2	3	4	5
Тема 3. Підходи до оцінювання вартості підприємства	26	2	6	6
Разом за змістовим модулем 1	76	6	16	48
Змістовий модуль 2. Внутрішньогосподарська організація управління вартістю підприємства				
Тема 4. Позичування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю	24	2	6	16
Тема 5. Рационалізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства	22	2	4	16
Тема 6. Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та управління вартістю підприємства	20	2	2	16
Разом за змістовим модулем 2	66	6	12	48
Підготовка до екзамену	10	–	–	10
Передекзаменаційні консультації	2	–	–	2
Екзамен	2	–	–	2
Усього годин	150	12	28	110

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1			
Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління підприємством			
Тема 1. Предмет та зміст управління вартістю підприємства	Семінарське заняття за темою "Предмет та зміст управління вартістю підприємства" 1. Підходи до визначення поняття "вартість" у сучасній економічній науці. 2. Застосування підходів вартісно-орієнтованого управління на підприємствах світового рівня	2	Основна: [7; 3; 8; 9]. Додаткова: [12]

1	2	3	4
<i>Тема 2. Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства</i>	Семінарське заняття за темою "Законодавче забезпечення управління вартістю підприємства в Україні" 1. Зміст Національних стандартів оцінювання. 2. Відмінності у вітчизняних та міжнародних стандартах оцінювання. 3. Недоліки існуючих стандартів оцінювання	2	Основна: [1; 6]. Додаткова: [14; 17]
<i>Тема 3. Підходи до оцінювання вартості підприємства</i>	Семінарське заняття за темою "Порівняльний аналіз підходів до оцінювання вартості підприємства" 1. Особливості та випадки застосування дохідного підходу до оцінювання вартості підприємства. 2. Особливості та випадки застосування витратного підходу до оцінювання вартості підприємства. 3. Особливості та випадки застосування порівняльного підходу до оцінювання вартості підприємства	2	Основна: [5; 10]. Додаткова: [15; 18]
Змістовий модуль 2 Внутрішньогосподарська організація управління вартістю підприємства			
<i>Тема 4. Позиціонування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю</i>	Семінарське заняття за темою "Сутність та особливості функціонування підприємства на фондовому ринку" 1. Ступінь розвитку фондового ринку в Україні. 2. Чинники, що впливають на активність підприємств на фондовому ринку. 3. Вплив курсу акцій на вартість підприємства. 4. Методики оцінювання впливу вартості цінних паперів на вартість підприємства	2	Основна: [4; 5]. Додаткова: [15; 17]
Усього годин		8	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів,

постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління підприємством	Практичне заняття за темою "Чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на вартість підприємства"	2	Основна: [1; 6; 4]. Додаткова: [9; 11; 16]
	Практичне заняття за темою "Фінансова звітність підприємства як основа інформаційної бази вартісної оцінювання підприємства"	4	Додаткова: [9; 10; 15]
	Практичне заняття за темою "Методичний інструментарій оцінювання вартості підприємства"	2	Основна: [6]. Додаткова: [12; 18]
	Практичне заняття за темою "Застосування дохідного, витратного, порівняльного підходів до оцінювання вартості підприємства"	2	Основна: [3 – 5; 7]. Додаткова: [12; 14]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Внутрішньогосподарська організація управління вартістю підприємства	Практичне заняття за темою "Позиціонування підприємства на фондовому ринку, як елемент управління вартістю"	4	Основна: [6]. Додаткова: [14; 16]
	Практичне заняття за темою "Оптимізація структури капіталу з метою підвищення ринкової вартості підприємства"	2	Основна: [5]. Додаткова: [15; 19]
	Практичне заняття за темою "Оптимізація процесу формування та використання капіталу з метою підвищення ринкової вартості підприємства"	4	Основна: [2; 5]. Додаткова: [9; 11; 14; 15; 18]
Разом годин за змістовими модулями		20	

6.1. Приклад типового практичного заняття

Завдання 1

Дайте порівняльну характеристику джерел інформації для проведення оцінювання ринкової вартості підприємства з використанням порівняльного підходу.

Завдання 2

Треба оцінити вартість підприємства "Герда", річна виручка від реалізації його продукції складає 850 тис. грн.

Пасив балансу підприємства "Герда", тис. грн:

1. Власний капітал	5 000
2. Довгострокові зобов'язання	5 000
3. Короткострокові зобов'язання	2 500

Аналогом є підприємство "Кай", ринкова ціна однієї акції якого складає 20 грн, число акцій в обігу – 80 000 шт. Річна виручка від реалізації – 800 тис. грн.

Пасив балансу підприємства "Кай", тис. грн:

1. Власний капітал	7 000
2. Довгострокові зобов'язання	3 000
3. Короткострокові зобов'язання	6 000

Зробіть висновки.

Завдання 3

Прогнозна оцінна вартість ліквідації активів підприємства становить 2 000 тис. грн. Ліквідаційний період визначено в один рік. Витрати на ліквідацію активів визначені в розмірі 25 % виручки від ліквідації активів. Треба оцінити ліквідаційну вартість підприємства, якщо ставка дисконту для порівняних об'єктів становить 20 %.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом. У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління підприємством				
<i>Тема 1.</i> Предмет та зміст управління вартістю підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу. Виконання практичних завдань. Визначення та порівняння підходів до визначення сутності управління вартістю підприємства	16	Презентація результатів	Основна: [6]. Додаткова: [9; 12; 14; 17]
<i>Тема 2.</i> Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою для підготовки до контрольної роботи. Вивчення нормативно-правової бази для підготовки до семінарського заняття. Виконання домашнього завдання за темою практичного заняття	16	Презентація результатів	Основна: [1; 4]. Додаткова: [9; 11]
<i>Тема 3.</i> Підходи до оцінювання вартості підприємства	Підготовка до контрольної роботи. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка презентації. Виконання домашніх завдань за темами практичних занять	16	Презентація результатів	Основна: [4]. Додаткова: [15]
Усього за змістовим модулем 1		48		
Змістовий модуль 2. Внутрішньогосподарська організація управління вартістю підприємства				
<i>Тема 4.</i> Позичування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою. Підготовка до семінарського заняття. Виконання практичних завдань	16	Презентація результатів	Основна: [4; 6]. Додаткова: [9; 12; 14]
<i>Тема 5.</i> Раціоналізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою. Виконання контрольної роботи	16	Презентація результатів, контрольна робота	Основна: [5]. Додаткова: [16; 18]

1	2	3	4	5
Тема 6. Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та управління вартістю підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою. Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до колоквіуму	16	Контрольна робота, колоквіум	Основна: [2; 3; 6]. Додаткова: [12; 15; 17]
Усього за змістовим модулем 2		48		
<i>Підготовка до екзамену</i>		10		
<i>Екзамен</i>		2		
Усього		108		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет та зміст управління вартістю підприємства

1. Визначте необхідність і порядок організації оцінної діяльності в ринковій економіці.
2. Обґрунтуйте поняття оцінювання ринкової вартості і розкрийте сферу її застосування в сучасній економіці.
3. Обґрунтуйте необхідність і можливість вартісного оцінювання в українських умовах.
4. Охарактеризуйте відмінність вартісного оцінювання від бухгалтерського (балансового), аудиторського та рейтингового оцінювання.
5. Визначте об'єкти і суб'єкти вартісного оцінювання.
6. Розкрийте характер впливу специфічних характеристик оцінюваного об'єкта на процес оцінювання.
7. Охарактеризуйте критерії якості оцінних робіт та відповідальність фахівця-оцінювача.
8. Розкрийте основні цілі та принципи оцінної діяльності.
9. Охарактеризуйте бази оцінювання.
10. Розкрийте чинники, що впливають на вартість підприємства і його майна.
11. Охарактеризуйте єдність і протилежність ринкової вартості та ринкової ціни.
12. Розкрийте взаємозв'язок цілей оцінювання, видів вартості, об'єктів оцінювання.

Тема 2. Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства

1. Розкрийте етапи розвитку оцінної діяльності в Україні.

2. Визначте характерні риси міжнародної та вітчизняної практики оцінки вартості підприємства.

3. Розкрийте основні механізми регулювання оцінної діяльності в Україні.

4. Охарактеризуйте нормативно-методичне забезпечення вартісно-орієнтованого управління підприємством.

5. Організаційно-правові механізми сегментування ринку оцінних послуг.

6. Розкрийте основні напрями регулювання оцінної діяльності.

7. Визначте характер діяльності та повноваження саморегулюючих організацій оцінювачів.

8. Випадки обов'язкового проведення оцінювання.

9. Розкрийте зміст договору на оцінні роботи та етапи процедури його укладання.

10. Права та відповідальність замовника та оцінювача.

11. Розкрийте етапи процесу управління вартістю підприємства.

Тема 3. Підходи до оцінювання вартості підприємства

1. Розкрийте поняття доходу та грошового потоку підприємства.

2. Розкрийте порядок використання інформації про результати фінансової, інвестиційної та операційної діяльності підприємства для розрахунку його ринкової вартості.

3. Охарактеризуйте види і моделі розрахунку грошового потоку.

4. Розкрийте необхідність та порядок тимчасового оцінювання грошових потоків у процесі управління вартістю підприємства.

5. Розкрийте характер впливу ризиків на ринкову вартість об'єктів власності підприємства.

6. Визначте способи врахування ризиків у процесі оцінювання вартості підприємства.

7. Розкрийте методичні підходи до оцінювання вартості підприємства.

8. Охарактеризуйте переваги і недоліки підходів до оцінювання.

9. Розкрийте порядок визначення підсумкової величини вартості підприємства.

10. Розкрийте порядок складання звіту про оцінювання вартості підприємства.

11. Охарактеризуйте структуру звіту про оцінювання вартості підприємства.

Тема 4. Позичіонування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю

1. Визначте особливості функціонування вітчизняного фондового ринку.
2. Конкретизуйте переваги та недоліки фінансових інструментів, що використовуються вітчизняними підприємствами.
3. Опишіть, яким чином ринкова вартість акцій підприємства може впливати на його вартісне оцінювання.
4. Деталізуйте методи управління вартістю підприємства через цінні папери.
5. Надайте порівняльну характеристику формам інвестування підприємств у цінні папери та вкажіть як кожна із форм впливає на вартість підприємства.
6. Наведіть приклад застосування на практиці моделі Гордона.
7. Визначте напрями зростання грошового потоку підприємства в результаті активізації його діяльності на фондовому ринку.

Тема 5. Раціоналізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства

1. Конкретизуйте критерії оптимізації структури капіталу.
2. Надайте порівняльну характеристику різним джерелам залучення капіталу для підприємства.
3. Визначте основні форми і методи раціоналізації структури капіталу за критерієм вартості підприємства.
4. Систематизуйте існуючі підходи до оцінювання вартості капіталу для підприємства.
5. Розробіть напрями мінімізації вартості капіталу для конкретного підприємства.
6. Визначте, яким чином пропоновані заходи вплинуть на ринкову вартість підприємства.

Тема 6. Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та управління вартістю підприємства

1. Надайте розгорнуту характеристику інвестиційної діяльності підприємства.
2. Побудуйте схему причинно-наслідкових зв'язків активізації інвестиційної діяльності підприємства та зміни його ринкової вартості.

3. Наведіть приклади грошового потоку від інвестиційної діяльності.
4. Сформууйте перелік чинників, що впливають на інвестиційну діяльність підприємства, і на його ринкову вартість.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1, 9.2).

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Предмет та зміст управління вартістю підприємства	Міні-лекція з питання "Еволюція поглядів вчених на розуміння поняття "вартість" у світовій економічній теорії"
<i>Тема 2.</i> Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства	Лекція проблемного характеру з питання "Вітчизняні та світові стандарти оцінки: спільні риси та ключові відмінності"
<i>Тема 3.</i> Підходи до оцінювання вартості підприємства	Лекція проблемного характеру з питання "Вибір оптимального підходу до оцінювання вартості підприємства"
<i>Тема 4.</i> Позиціонування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю	Міні-лекція з питання "Фондовий ринок України та світу", робота в малих групах, презентація результатів. Презентація результатів оцінювання вітчизняного та світового фондових ринків
<i>Тема 5.</i> Раціоналізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства	Лекція проблемного характеру з питання "Пошук оптимальної вартості капіталу в умовах обмеженості фінансових ресурсів"
<i>Тема 6.</i> Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та управління вартістю підприємства	Лекція проблемного характеру з питання "Чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на інвестиційну діяльність підприємства", підготовка стислого резюме.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться,

як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть

змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Предмет та зміст управління вартістю підприємства	<i>Семінарське заняття</i> за темою "Предмет та зміст управління вартістю підприємства"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства	<i>Семінарське заняття</i> за темою "Законодавче забезпечення управління вартістю підприємства в Україні"	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 3.</i> Підходи до оцінювання вартості підприємства	<i>Практичне заняття</i> за темою "Застосування дохідного, витратного, порівняльного підходів до оцінки вартості підприємства"	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 4.</i> Позиціонування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю	<i>Практичне заняття</i> за темою "Позиціонування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю"	Робота в малих групах, презентації
<i>Тема 5.</i> Раціоналізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства	<i>Практичне заняття</i> за темою "Оптимізація процесу формування та використання капіталу з метою підвищення ринкової вартості підприємства"	Мозкові атаки, метод сценаріїв

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться кілька разів за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться двічі за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння

робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студен-

тів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повтор-

не вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

10.1. Приклад типового екзаменаційного білета

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

Стереотипне завдання (5 балів)

Виконайте тестові завдання.

Стереотипне завдання (5 балів)

Інвестор планує придбати споруду вартістю 2 млн грн. Для часткового фінансування цієї угоди отримано кредит на суму 800 тис. грн, вартість якого 22 % річних. При цьому інвестор планує здавати споруду в оренду з метою отримати 15 % доходу на свої інвестиції.

Визначте коефіцієнт капіталізації та зробіть відповідні висновки із зазначенням необхідного розміру чистого операційного доходу.

Діагностичне завдання (10 балів)

Для створення фірми вкладники вкладають у зареєстрований фонд капітал у розмірі 1 000 тис. грн.

Фірма планує виготовляти і продавати за рік 20 000 пар взуття за ціною 96 грн за пару. Заробітна плата управлінського персоналу буде складати 720 000 грн. на рік, а робітників – 120 000 грн. на рік. Вартість матеріалів для виробництва однієї партії взуття становитиме 12 грн.

Додатково планується залучати інвестиції. Це пов'язано з тим, що вартість будинку складає 750 000 грн (корисний термін служби 25 років), вартість устаткування – 550 000 грн (термін служби 15 років). Банк, який обслуговує фірму готовий надати довготерміновий кредит на таких умовах: на початок виробничої діяльності залучається довготерміновий кредит у розмірі 320 000 грн. строком на 3 роки під 17 %.

Складіть фінансову звітність підприємства на початок та кінець року. Зробіть висновки.

Діагностичне завдання (10 балів)

Треба оцінити вартість підприємства "Герда", річна виручка від реалізації його продукції складає 850 тис. грн.

Пасив балансу підприємства "Герда", тис. грн:

1. Власний капітал	5 000
2. Довгострокові зобов'язання	5 000
3. Короткострокові зобов'язання	2 500

Аналогом є підприємство "Кай", ринкова ціна однієї акції якого складає 20 грн, число акцій в обігу – 80 000 шт. Річна виручка від реалізації – 800 тис. грн.

Пасив балансу підприємства "Кай", тис. грн:

1. Власний капітал	7 000
2. Довгострокові зобов'язання	3 000
3. Короткострокові зобов'язання	6 000

Зробіть висновки.

Евристичне завдання (10 балів)

Підприємство "Перлина" (базовий баланс якого наведено в табл.) планує оновити основні засоби з метою освоєння виробництва нового виду зубної пасти. Для цього йому необхідно залучити 800 тис. грн. Аналітики підприємства розробили схему залучення капіталу для придбання обладнання (табл.). Очкується, що введення в експлуатацію нового обладнання та випуск нового виду продукції забезпечить підприємству прибуток 25 % від вартості обладнання вже в перший рік.

Базовий баланс підприємства "Перлина"

Актив	Сума, тис. грн	Пасив	Сума, тис. грн
Необоротні активи	2 000	Власний капітал	3 000
Оборотні активи	7 000	Довгострокові зобов'язання	5 000
		Короткострокові зобов'язання	1 000
Баланс	9 000	Баланс	9 000

Схема залучення капіталу для придбання обладнання

Джерело залучення капіталу	Частка в позиковому капіталі	Умови залучення капіталу
Банківський кредит (короткостроковий)	20 %	27 % річних, підтримка постійного залишку на рахунку 11 %
Емісія облігацій	50 %	дисконт 22 %, емісійні витрати – 3 000 грн
Банківський кредит (довгостроковий)	30 %	32 % річних, витрати на підготовку документів 7 000 грн

Оцініть ефективність залучення капіталу, зробіть висновки, надайте пропозиції щодо оптимізації процесу оновлення обладнання. Поясніть як оновлення обладнання вплине на ринкову вартість підприємства.

Критерії оцінювання завдання на "5" балів

Бал	Критерії оцінювання
1 – 2	Завдання вирішено з помилками, наведено початкові формули розрахунків без пояснень, розв'язання задачі за формулами не розпочато, або розпочато з помилками
2 – 3	Наведено початкові формули розрахунків без пояснень. Розв'язання задачі здійснено з помилками. Не прописані одиниці вимірювання показників. Не прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки не наведені, або мають не конкретний характер
3 – 4	Наведено формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено правильно, або з мінімальними помилками. Не прописані одиниці вимірювання показників. Не прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки наведені, проте побудовані не логічно, не виявлено причини та наслідки діагностованого явища
4 – 5	Наведено формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено без помилок. Прописані одиниці вимірювання показників. Прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки повні, мають логічний характер, показують знання студентом теоретичних основ та здатність до аналізу причинно-наслідкових зв'язків досліджуваного процесу чи об'єкта

Критерії оцінювання завдання на "10" балів

Бал	Критерії оцінювання
1 – 2	Завдання не вирішено, наведено початкові формули розрахунків без пояснень, розв'язання задачі за формулами не розпочато. Не прописаний алгоритм розв'язання задачі. Студент демонструє незнання теоретичного матеріалу, який необхідний для розв'язання задачі
2 – 3	Завдання вирішено з помилками, наведено початкові формули розрахунків без пояснень, розв'язання задачі за формулами розпочато, але не завершено. Не прописаний алгоритм розв'язання задачі. Студент демонструє незнання теоретичного матеріалу, який необхідний для розв'язання задачі
3 – 4	Завдання вирішено з помилками, наведено початкові формули розрахунків без пояснень, розв'язання задачі за формулами розпочато, присутні математичні помилки, відповідь неправильна. Не прописаний алгоритм розв'язання задачі
4 – 5	Наведено початкові формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено з несуттєвими помилками. Не прописані одиниці вимірювання показників. Не прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки не наведені, або мають не конкретний характер
5 – 6	Наведено початкові формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено з несуттєвими помилками. Прописані одиниці вимірювання показників. Не прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки мають не конкретний характер
6 – 7	Наведено формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено правильно, або з мінімальними помилками. Не прописані одиниці вимірювання показників. Частково прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки наведені, проте побудовані не логічно, не виявлено причини та наслідки діагностованого явища. Студент демонструє знання теоретичного матеріалу, необхідного для розв'язання задачі
7 – 8	Наведено формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено правильно, або з мінімальними помилками. Прописані одиниці вимірювання показників. Частково прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки наведені, проте побудовані логічно. Студент демонструє знання теоретичного матеріалу, необхідного для розв'язання задачі, однак не повністю здатен застосовувати його на практиці
8 – 9	Наведено формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено без помилок, або з незначними арифметичними помилками. Прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки повні, мають логічний характер, показують знання студентом теоретичних основ, проте причинно-наслідкові зв'язки не прописані
9 – 10	Наведено формули розрахунків з поясненнями. Розв'язання задачі здійснено без помилок. Прописані одиниці вимірювання показників. Прописаний алгоритм розв'язання задачі. Висновки повні, мають логічний характер, показують знання студентом теоретичних основ та здатність до аналізу причинно-наслідкових зв'язків досліджуваного процесу чи об'єкта

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Тиждень	Години	Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Макс. бал	
1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 1 Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління підприємством							
Здатність розуміти природу процесу управління вартістю підприємства та застосовувати їх на практиці	1 – 3	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 1. Предмет та зміст управління вартістю підприємства	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою "Предмет та зміст управління вартістю підприємства"	Активна участь у семінарському занятті	1
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на вартість підприємства"	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
		СРС	16	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою Виконання практичних завдань. Визначення та порівняння підходів до визначення сутності управління вартістю підприємства	Перевірка ДЗ	
Здатність до систематизації нормативно-правової бази управління вартістю підприємства	4 – 6	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 2. Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою "Законодавче забезпечення управління вартістю підприємства в Україні"	Активна участь у семінарському занятті	1

Продовження табл. 11.1

1	2	3		4		5	6	
		СРС	4	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Фінансова звітність підприємства як основа інформаційної бази вартісного оцінювання підприємства"	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
			16	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою для підготовки до контрольної роботи	Завдання за темою	2	
					Вивчення нормативно-правової бази для підготовки до семінарського заняття			
					Виконання домашнього завдання за темою практичного заняття			
Здатність обирати оптимальний підхід до оцінювання вартості підприємства	7-9	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 3. Підходи до оцінювання вартості підприємства	Робота на лекції + підсумкова контрольна робота	1	
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою "Порівняльний аналіз підходів до оцінювання вартості підприємства"	Активна участь у семінарському занятті, підготовка презентації	1	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Методичний інструментарій оцінювання вартості підприємства"	Активна участь у виконанні практичних завдань	1	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Застосування дохідного, витратного, порівняльного підходів до оцінювання вартості підприємства"	Активна участь у виконанні практичних завдань	1	
		СРС	16	Підготовка до занять	Підготовка до контрольної роботи		Перевірка ДЗ	
					Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка презентації			
					Виконання домашніх завдань за темами практичних занять			

1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 2. Внутрішньогосподарська організація управління вартістю підприємства							
Здатність визначати позицію та перспективи підприємства на фондовому ринку	10 – 12	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 4. Позиціонування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою "Сутність та особливості функціонування підприємства на фондовому ринку"	Активна участь у семінарському занятті	1
			4	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Позиціонування підприємства на фондовому ринку, як елемент управління вартістю"	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
		СРС	16	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою	Перевірка ДЗ	2
Підготовка до семінарського заняття							
Здатність визначати оптимальну структуру капіталу підприємства та надавати рекомендації щодо її раціоналізації з метою управління вартістю підприємства	13 – 15	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 5. Раціоналізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Оптимізація структури капіталу з метою підвищення ринкової вартості підприємства"	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
			4	Практичне заняття	Практичне заняття за темою "Оптимізація процесу формування та використання капіталу з метою підвищення ринкової вартості підприємства"	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
		СРС	16	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою	Завдання за темою	3
Виконання контрольної роботи							

Закінчення табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
Здатність формувати рекомендації щодо активізації інвестиційної діяльності підприємства з метою підвищення його ринкової вартості	16 – 17	Ауд.	1	Лекція	ТЕМА 6. Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та управління вартістю підприємства	Робота на лекції + підсумкова контрольна робота	1+25
		СРС	16	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою	Завдання за темою	
					Підготовка до контрольної роботи		
Підготовка до колоквіуму							

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
3	9	4	11	7	1		
Колоквіум							
25							

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичне заняття	Завдання за темами	Презентація	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи вартісно-орієнтованого управління підприємством	Тема 1	1 тиждень	1	–	–	–	–	–	1
	Тема 1	2 тиждень			–	–	–	–	–
	Тема 1	3 тиждень		1	–	–	–	–	1
	Тема 2	4 тиждень	1	1	2	–	–	–	4
	Тема 2	5 тиждень		1	–	–	–	–	1
	Тема 2	6 тиждень		1	–	–	3	–	4
	Тема 3	7 тиждень	1	1	–	–	–	–	2
	Тема 3	8 тиждень		1	–	–	–	–	1
Тема 3	9 тиждень		1	2	–	–	–	3	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 2. Внутрішньогосподарська організація управління вартістю підприємства	Тема 4	10 тиждень	1	1	–	–	–	–	2
	Тема 4	11 тиждень		1	–	–	–	–	1
	Тема 4	12 тиждень		1	–	5	–	–	6
	Тема 5	13 тиждень	1	1	–	–	3	–	5
	Тема 5	14 тиждень		1	–	–	–	–	1
	Тема 5	15 тиждень		1	–	–	–	–	1
	Тема 6	16 тиждень	1	–	–	–	–	–	1
	Тема 6	17 тиждень		–	–	–	–	25	25
Усього			6	14	4	5	6	25	60

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Валдайцев С. В. Оцінка бізнеса : учебник / С. В. Валдайцев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ТК Велби , Изд. Проспект, 2006. – 360 с.

2. Дамодаран А. Инвестиционная оценка. Инструменты и методы оценки любых активов / А. Дамодаран ; пер. с англ. – 7-е изд. – М. : Альпина Паблишер, 2011.

3. Корягін М. В. Оцінювання вартості підприємства в системі бухгалтерського обліку : монографія / М. В. Корягін. – Львів : ТОВ "НВП "Інтерсервіс", 2012. – 62 с.

4. Корягін М. Теоретико-методологічні засади оцінки вартості підприємства / М. Корягін, В. Шевчук // Економіст. – 2012. – № 10. – С. 58–60.

5. Круш П. В. Оцінка бізнесу : навч. посіб. / П. В. Круш, С. В. Полищук. – К., 2004. – 264 с.

6. Патрушева О. Г. Управління вартістю промислових підприємств: теорія, методика, практик / О. Г. Патрушева, Д. Ю. Брюханов, Д. А. Белкін. – Ярославль : Ярославський держ. ун-т, 2007. – 296 с.

7. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України № 2658-III від 12 липня 2001 р. // ВВР. – 2001. - № 47. – Ст. 251.

8. Старик Р. Я. Методологічні аспекти оцінки рівня інтелектуального капіталу / Р. Я. Старик // Науковий вісник НЛТУ України, 2010. – № 20. – С. 233–241.

12.2. Додаткова

9. Астраханцева І. А. Фінансове моделювання вартості підприємства в невизначених економічних умовах / І. А. Астраханцева // Фундаментальні дослідження. – 2011. – № 4. – С. 154–160.

10. Березін О. В. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / О. В. Березін, С. Т. Дуда, Н. Г. Міценко. – Львів : Вид. "Магнолія 2006", 2011. – 308 с.

11. Білоус-Сергєєва С. О. Оцінка інтелектуального капіталу промислового підприємства / О. С. Білоус-Сергєєва // Теоретичні і практичні аспекти інтелектуальної власності: збірник наукових праць : у 3-х т. / ПДТУ. – Маріуполь, 2011. – Т. 1. – С. 208–213.

12. Гаппоева А. К. Управління вартістю підприємства як необхідна умова його сталого розвитку / А. К. Гаппоева // Економічний вісник Ростовського державного університету. – 2010. – Т. 8. – № 1. – С. 7–12.

13. Загородній А. Г. Облік і аудит: термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – 2-ге вид, доопрац. і доп. – Львів : Вид. Львівської політехніки ; ПП НВФ "Біарп", 2012. – 632 с.

14. Когденко В. Г. Анализ показателей создания стоимости / В. Г. Когденко // Экономический анализ: теория и практика. – 2010. – № 19. – С. 11–20

15. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємств : монографія / О. Г. Мендрул. – К. : КНЕУ, 2002. – 272 с

12.3. Інформаційні ресурси

16. Афанасьєва Т. А. Управління вартістю підприємства [Електронний ресурс] / Т. А. Афанасьєва. – Режим доступу : <http://intkonf.org/afanaseva-ta-upravlinnya-vartistyu-pidприємства/>

17. Управление стоимостью бизнеса на основе оценки неидентифицируемых нематериальных активов / И. Яч, Й. Седларж, А. А. Зайцев, А. В. Зайцев // Креативная экономика. – 2014. – № 7 (91). – С. 28–39. – Режим доступа : <http://www.creativeconomy.ru/articles/32551/>.

18. Deng M. Another Look at Equity and Enterprise Valuation based on Multiples / M. Deng // Social science research network. – Access mode : http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1462794.

19. Dittmann I. Biases and Error Measures, How to Compare Valuation Methods / I. Dittmann // Social science research network. – Access mode : http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=947436.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
ТЕМА 1. Предмет та зміст управління вартістю підприємства					
Здатність до конкретизації предмета управління вартістю підприємства	Розуміння сутності поняття "вартість", здатність виокреmlювати функції та складові процесу управління	Поняття оцінювання ринкової вартості і сфера її застосування в сучасній економіці. Об'єкти і суб'єкти вартісного оцінювання. Основні цілі оцінювання. Принципи оцінювання. Бази оцінювання. Види вартості, які використовуються в оцінці	Володіти основними положеннями концепцій оцінювання бізнесу. Систематизувати набір елементів системи оцінювання вартості підприємства	Здатність до розмежування існуючих підходів до визначення поняття ринкової бази та цілей оцінювання. Здатність до систематизації набору елементів системи оцінювання вартості підприємства	Визначення порядку та сфери застосування оцінних процедур. Визначення системних ознак бази оцінювання. Визначення прийомів оцінювання вартості підприємства
ТЕМА 2. Концепції та інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства					
Здатність шукати, систематизувати та обробляти інформацію, необхідну для оцінної діяльності	Розуміння принципів побудови вітчизняного та міжнародного законодавства	Інформація для оцінювання: види, класифікація, вимоги до складу та структури. Фінансова звітність – основа інформаційної бази вартісного оцінювання	Збирати та систематизувати інформацію для оцінювання. Володіти навичками контролю за вхідною інформацією для оцінювання	Здатність до контролю за якістю та надійністю інформаційного забезпечення оцінювання. Здатність до проведення аналізу фінансової звітності	Визначення основних джерел отримання інформації для оцінювання. Визначення критеріїв придатності інформації для оцінювання вартості підприємства

1	2	3	4	5	6
ТЕМА 3. Підходи до оцінювання вартості підприємства					
Здатність оцінювати вартість підприємства з використанням дохідного, витратного та порівняльного підходів.	Розуміння сутності базових фінансових показників (грошовий потік, дисконтування)	Поняття грошового потоку підприємства, для розрахунку його ринкової вартості. Знання основних принципів оцінювання	Застосовувати на практиці конкретні методи та підходи до оцінювання ринкової вартості підприємства	Здатність формувати та презентувати звіт про результат оцінювання вартості підприємства	Узгодження та відповідальність за достовірність проведеного оцінювання вартості підприємства
ТЕМА 4. Позичування підприємства на фондовому ринку як елемент управління вартістю					
Здатність визначати вплив позицій підприємства на фондовому ринку на його вартість	Знання основних видів цінних паперів, особливостей функціонування фондового ринку	Взаємозв'язок ринкової вартості цінних паперів підприємства та його ринкової вартості	Визначати ринкову вартість підприємства на основі аналізу та оцінювання вартості його цінних паперів	Здатність представляти результати моніторингу фондового ринку, презентувати власні спостереження щодо залежності вартості цінних паперів та підприємства	Визначення позитивних та негативних рис діяльності підприємства на фондовому ринку
ТЕМА 5. Раціоналізація структури капіталу за критерієм вартості підприємства					
Здатність здійснювати оптимізацію структури капіталу з метою максимізації ринкової вартості підприємства	Знання сутності капіталу, структури капіталу підприємства, чинників, що впливають на його вартість	Підхід до оптимізації структури капіталу, шляхи мінімізації вартості залучених фінансових ресурсів для підприємства	Визначати найбільш раціональну структуру капіталу за критерієм вартості підприємства	Здатність здійснювати пошук найбільш оптимального за критерієм вартості джерела залучення капіталу підприємства	Відповідальність за точність і коректність прийняття управлінського рішення щодо залучення певного виду капіталу

1	2	3	4	5	6
ТЕМА 6. Взаємозв'язок інвестиційної діяльності та управління вартістю підприємства					
Здатність простежувати взаємозалежність грошового потоку від інвестиційної діяльності та ринкової вартості підприємства	Знання сутності інвестиційної діяльності та напрямів її розвитку	Знання підходів до максимізації вартості підприємства через застосування інструментарію управління інвестиційною діяльністю підприємства	Управляти вартістю підприємства на основі управління грошовими потоками від інвестиційної діяльності підприємства	Здатність здійснювати управління вартістю підприємства на основі проведення інвестиційних операцій	Відповідальність за прийняття інвестиційного рішення, спрямованого на збільшення ринкової вартості підприємства

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	9
5. Теми та плани семінарських занять.....	10
6. Теми практичних занять	11
6.1. Приклад типового практичного заняття	13
7. Самостійна робота.....	14
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	16
8. Індивідуально-консультативна робота	19
9. Методи навчання	19
10. Методи контролю	23
10.1. Приклад типового екзаменаційного білета	27
11. Розподіл балів, які отримують студенти	30
12. Рекомендована література.....	34
12.1. Основна	34
12.2. Додаткова	35
12.3. Інформаційні ресурси.....	36
Додатки.....	37

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА"**

**для студентів спеціальності
8.03050401 "Економіка підприємства"
денної форми навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Полтініна Ольга Павлівна**

Відповідальний за видання *І. В. Журавльова*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 32 ЕВ. Обсяг 41 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*